

Odluka:

U-III/2598/2015

Zbirni podatci

Broj odluke: U-III/2598/2015

Datum odluke: 25.06.2020

Vrsta odluke: Odluka

[Poveznica do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Tekst

Broj: U-III-2598/2015

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Ingrid Antičević Marinović, predsjednica Vijeća, te suci Andrej Abramović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Davorin Mlakar i Rajko Mlinarić, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula Jadranka Orešković iz Slavonskog Broda, koju zastupa Josip Jelić, odvjetnik u Slavonskom Brodu, na sjednici održanoj 25. lipnja 2020. jednoglasno je donio

O D L U K U

I. Ustavna tužba se usvaja te se ukida:

- presuda Županijskog suda u Slavonskom Brodu broj: GŽ x-8/14-2 od 17. ožujka 2014.

II. Predmet se vraća Županijskom sudu u Slavonskom Brodu na ponovni postupak.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu podnijela je Jadranka Orešković iz Slavonskog Broda (u daljnjem tekstu:

podnositeljica), koju u postupku pred Ustavnim sudom zastupa Josip Jelić, odvjetnik u Slavonskom Brodu.

Podnositeljica u ustavnoj tužbi tvrdi da su joj presudom i rješenjem Županijskog suda u Slavonskom Brodu broj: GŽ x-8/14-2 od 17. ožujka 2014. (u daljnjem tekstu: osporena odluka) povrijeđena ljudska prava zajamčena člancima 48. i 117. stavkom 3. (članak 115. stavak 3.) Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

Osporenim je drugostupanjskom presudom djelomično prihvaćena žalba tuženika-protutužitelja te je u točki I. izreke potvrđena, a u ostalim točkama izreke (II., III., IV. i V.) preinačena presuda i rješenje Općinskog suda u Slavonskom Brodu broj: P-1288/12-86 od 4. studenoga 2013. na način da se pod točkom II. odbija prigovor prijeboja kao neosnovan, točkom III. se nalaže podnositeljici (kao tužiteljici-protutuženici) da tuženiku-protutužitelju isplati iznos od 39.552,37 kuna sa zakonskim zateznim kamatama, dok se u preostalom dijelu tuženik-protutužitelj odbija, a u točki IV. se podnositeljica i tuženik-protutužitelj odbijaju sa zahtjevom za nadoknadu troškova žalbi i odgovora na žalbu. Osporenim drugostupanjskim rješenjem odbijene su žalbe podnositeljice i tuženika-protutužitelja kao neosnovane te je potvrđeno prvostupanjsko rješenje.

Prvostupanjskom presudom u točki I. izreke utvrđuju se djelomično ništavim Ugovor o kreditu broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. i to za odredbe pod točkom 4. u kojoj je ugovorena kamata od 4% mjesečno unaprijed i pod točkom 8. u kojoj je ugovorena zatezna kamata 100% viša od redovne kamate, a osnovicu za obračun čine dospjela glavnica, kamate, naknade i troškovi i Ugovor o kreditu broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. i to za odredbe pod točkom 4. u kojoj je ugovorena kamatna stopa od 4% mjesečno unaprijed i pod točkom 8. u kojoj je ugovorena kamata 100% viša od redovne kamate, a osnovicu za obračun čine dospjela glavnica, kamate, naknade i troškovi, koji su sklopili Pavo Orešković (pok. suprug podnositeljice) kao korisnik kredita i Brod na Savi, kreditna unija u likvidaciji iz Slavonskog Broda, kao kreditor. U točki II. utvrđuje se da postoji potraživanje tuženika prema podnositeljici po Ugovoru o kreditu broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. u iznosu od 14.875,86 kuna sa zakonskom zateznom kamatom. U točki III. utvrđuje se da postoji potraživanje podnositeljice prema tuženiku u iznosu od 18.202,80 kuna sa zakonskom zateznom kamatom. U točki IV. vrši se prijeboj potraživanja koje podnositeljica ima prema tuženiku u iznosu od 18.202,80 kuna sa zakonskom zateznom kamatom s potraživanjem koje tuženik ima prema podnositeljici u iznosu od 14.875,86 kuna sa zakonskom zateznom kamatom. U točki V. odbija se tuženik-protutužitelj sa zahtjevom da se naloži podnositeljici da mu isplati novčani iznos od 106.087,39 kuna sa zakonskim zateznim kamatama. Prvostupanjskim rješenjem u točki I. odbijen je tuženik s prijedlogom radi određivanja privremene mjere za osiguranje novčane tražbine.

1.1. Nakon podnošenja ustavne tužbe, podnositeljica je podnijela i reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Stoga je dopisom Ustavnog suda od 21. svibnja 2014. (tzv. revizijskim pismom) obaviještena da, nakon što Vrhovni sud donese odluku o reviziji i ovisno o rezultatu tog postupka, može pred Ustavnim sudom zatražiti nastavak ustavnosudskog postupka po podnesenoj ustavnoj tužbi. Vrhovni je sud povodom njezine revizije donio rješenje broj: Rev-x 681/14-2 od 31. ožujka 2015., kojim je reviziju podnositeljice odbacio kao nedopuštenu i odbio zahtjev za naknadu troškova. Podnositeljica je predložila nastavak ustavnosudskog postupka po prvotno podnesenoj ustavnoj tužbi, ne proširujući ju i na rješenje Vrhovnog suda.

2. Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog suda u Slavonskom Brodu broj: P-1288/12.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

3. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom, podnositeljica i njezin pok. suprug, Pavo Orešković, podnijeli su tužbu protiv tuženika, Brod na Savi, kreditna unija u likvidaciji, iz Slavanskog Broda, radi utvrđenja ništavosti ugovora o kreditu ili odredaba ugovora o kreditu. U tužbi ističu da je Pavo Orešković, kao korisnik kredita, sklopio s tuženikom ugovore o kreditu 11. travnja 1996. na iznos od 16.000,00 kuna, 13. ožujka 1997. na iznos od 73.700,00 kuna i 25. ožujka 1998. na iznos od 30.000,00 kuna. Te je ugovore sklopio za korist NK "Borac" iz Podvinja, gdje su i korištena sredstva iz kredita. U tu svrhu je NK "Borac" predao tuženiku blanco akceptne naloge, a tužitelji su izdali i vlastitu blanco mjenicu. Navode da je Pavo Orešković po prvom kreditu plaćao mjesečne kamate, a tuženik je putem akceptnih naloga naplatio s računa NK "Borac" ukupno 219.997,23 kuna. Ističu da, iako je tuženik namiren u cijelosti, protestirao je vlastitu mjenicu na iznos od 228.597,26 kuna i pokrenuo ovršni postupak. Tužitelji smatraju da su ugovori sklopljeni između njih i tuženika ništavi jer su suprotni odredbama članaka 49., 103. i 141. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91., 73/91., 111/93. - članak 646. Zakona o trgovačkim društvima, 3/94., 107/95. - članak 113. Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima, 7/96., 91/96. - članak 394. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, 112/99. i 88/01. - članak 50. Zakona o arbitraži; u daljnjem tekstu: ZO) budući da su krediti vraćeni u dvostrukom iznosu, a zatezna kamata je četverostruko obračunata. Smatraju da se radi o zelenaškim ugovorima i predlažu da se utvrde ništavima ugovori o kreditu broj: 10/284 od 11. travnja 1996., broj: 10/2472 od 13. ožujka 2007. i broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. Tijekom postupka Pavo Orešković je umro, a podnositeljica je nastavila postupak kao njegova nasljednica. Konačnim tužbenim zahtjevom podnositeljica je tražila utvrđenje ništavim odredbi Ugovora o kreditu broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. i broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998., da se utvrdi postojanje njezine tražbine prema tuženiku u iznosu od 18.202,80 kuna sa zakonskim zateznim kamatama, da se utvrdi postojanje tražbine tuženika prema podnositeljici po Ugovoru o kreditu broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. u iznosu od 14.875,86 kuna sa zakonskim zateznim kamatama, da se izvrši prijebaj potraživanja podnositeljice prema tuženiku u iznosu od 18.202,80 kuna s pripadajućom kamatom s potraživanjem tuženika prema podnositeljici u iznosu od 14.875,86 kuna s pripadajućom kamatom te da se tuženik odbije s tužbenim zahtjevom.

Tuženik je tijekom postupka isticao da je između tužitelja i njega sklopljeno sedam ugovora o kreditu i dva aneksa, da je novac po ugovorima isplaćen predniku podnositeljice, da nije važno u koju svrhu je taj novac korišten, da je dio duga po ugovorima o kreditu vraćen akceptnim nalogima NK "Borac", da su krediti vraćeni po svim ugovorima osim po Ugovoru broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. i broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. te da tuženik od tužitelja potražuje iznos od 228.597,26 kuna po ta dva ugovora, a po ostalim ugovorima ne traži plaćanje duga jer je dug po ostalim ugovorima o kreditu vraćen pa je bespredmetno isticati njihovu ništavost. Radi naplate tog duga tuženik je podnio prijedlog za ovrhu i taj je predmet (postupak povodom prigovora protiv platnog naloga) spojen s predmetom P-1574/99. Protutužba je podignuta zbog duga temeljem vjerodostojne isprave - tri vlastite mjenice. Konačnim protutužbenim zahtjevom tuženik je zatražio isplatu duga u iznosu od 106.087,39 kuna s pripadajućom kamatom.

Prvostupanjski sud je tijekom postupka izvršio uvid u brojnu dokumentaciju, saslušao svjedoke te proveo potrebna vještačenja. U predmetu je doneseno više odluka koje su prethodile prvostupanjskoj i osporenoj drugostupanjskoj odluci, a koje su donesene u ponovljenom postupku. Provedenim financijsko-knjigovodstvenim vještačenjem utvrđeno je da Pavo Orešković nije vratio tri kredita i to kredit po Ugovoru o kreditu broj: 10/2841 koji je vraćen djelomično, kao i kredit po Ugovoru broj: 10/6094 koji je također vraćen djelomično te je ostao dug po kreditu broj: 10/5152 po kojem ugovoru je podnositeljica bila jamac, a jamčila je jednom blanco mjenicom. Vještak je prema uputi suda u svojem nalazu izvršio obračun duga prema Ugovorima o kreditu imajući u vidu kamatnu stopu Privredne banke Zagreb d.d. Zagreb, koju je ta banka primjenjivala na odobrene nenamjenske kredite u 1996., 1997. i 1998. godini. Tim je obračunom

utvrđeno da je prednik podnositeljice više vratio na ime duga po Ugovorima o kreditu broj: 10/7284, 10/1713, 10/2331 i 10/2472.

3.1. Prvostupanjski je sud u ponovljenom postupku zaključio da stranke imaju istovrsna novčana uzajamna potraživanja, da su ta potraživanja dospjela i utuživa te da je osnovan prigovor prijeboja pa je donio odluku o prijeboju potraživanja tuženika u iznosu od 14.875,86 kuna te je u tom dijelu tuženik odbijen s tužbenim zahtjevom jer je izvršen prijeboj. U odnosu na Ugovor o kreditu broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. utvrđeno je da je u spornoj točki 4. ugovora ugovorena kamata od 4% mjesečno unaprijed, a u točki 8. zatezna kamata 100% viša od redovne kamate. Usporedivši s podacima dobivenim od Privredne banke Zagreb d.d. Zagreb, utvrđeno je da je ugovorena kamata znatno veća od one koju su primjenjivale banke u vrijeme sklapanja spornog ugovora za sličnu vrstu poslova. Stoga je prvostupanjski sud utvrdio ništavom odredbu članka 4. Ugovora o kreditu broj: 10/5251 od 25. ožujka 1998. i broj: 10/6094/1998. od 7. srpnja 1998. u dijelu u kojem je ugovorena kamata preko dopuštene kamatne stope od 15% godišnje, a odredbu članka 8. istih ugovora ništavom u cijelosti. Budući da je ocijenio da Ugovor o kreditu broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. može opstati bez ništavih odredbi točaka 4. i 8., isti je sud zaključio da je prednik podnositeljice po navedenom Ugovoru ostao dužan iznos od 91.211,53 kune. Međutim, taj je sud ocijenio osnovanim prigovor podnositeljice da ona odgovara za dug svojeg prednika samo do visine vrijednosti naslijeđene imovine. Konačno, taj je sud utvrdio da je podnositeljica vratila dugove svojeg prednika u iznosu koji premašuje vrijednost naslijeđene imovine (za koju je u drugom parničnom postupku utvrđeno da predstavlja bračnu stečevinu), zbog čega podnositeljica niti po toj osnovi više nije dužna vraćati dugove svojeg prednika temeljem Ugovora o kreditu. Prema ocjeni prvostupanjskog suda podnositeljica je vratila dugove svojeg prednika u većem iznosu nego li je naslijedila pa vraćeni dugovi premašuju vrijednost ostavinske imovine. Stoga je zaključak prvostupanjskog suda da podnositeljica nije dužna vratiti dug po Ugovoru o kreditu broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. u iznosu od 91.211,53 kune.

U obrazloženju prvostupanjske presude između ostalog se ističe:

"Obzirom da parnične stranke imaju istovrsna - novčana uzajamna potraživanja, da su potraživanja dospjela i utuživa, osnovan je prigovor radi prijeboja koji je istakla tužiteljica. Nije od utjecaja to što se tužena samo usprotivila prijeboju, a da pri tome nije osporila tražbinu tužiteljice ili istakla neki dragi relevantan prigovor. Prijeboj može nastati i ako je jedno od potraživanja zastarjelo, ako dužnik zastarjelog potraživanja nije istakao prigovor zastare. Tužena nije istakla ni jedan prigovor u svezi prigovora o prijeboju. Obzirom da je u postupku utvrđeno da tužiteljica prema tuženoj ima potraživanja u iznosu od 18.202,80 kn, s pripadajućom kamatom i da tužena ima potraživanja prema tužiteljici u iznosu od 14.875,86 kn s pripadajućom kamatom, sud je odredio prijeboj dospjelih potraživanja i odlučio kao u točki IV izreke presude. Ova odluka suda se temelji na odredbama članka 336, 337, 338 stavak 2 i 339 stavak 2 ZOO-a.

(...)

Iz Ugovora o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g. je utvrđeno da je taj Ugovor sklopio Pavo Orešković, kao korisnik kredita s tuženikom, kao kreditorom, da je rok otplate kredita 06. kolovoz 1998.g. Osiguranje kredita je jedna vlastita mjenica korisnika kredita (list 40 spisa). Tužiteljica se poziva na ništavost odredbi točaka 4 i 8 tog Ugovora. Prema odredbi članka 110 ZOO-a na ništavost se može pozvati svaka zainteresirana osoba, a na istu pazi i sud po službenoj dužnosti. Uvidom u navedeni Ugovor je utvrđeno da je u točki 4 ugovorena kamata od 4% mjesečno unaprijed, što godišnje iznosi 63,08411%, te da je u točki 8 ugovorena zatezna kamata 100% viša od redovne kamate.

Prema odredbi članka 399 stavak 2 ZOO-a najviša ugovorena kamatna stopa koju je tuženiku kao financijskoj organizaciji dopušteno ugovarati, primjenjuje se odredba posebnog zakona. Kako nije donesen poseban zakon koji bi odredio gornju granicu ugovorene kamate u konkretnom slučaju, dopuštenost ugovorene kamate se prosuđuje

primjenom temeljnih načela obveznih odnosa propisanih odredbama članka 10, 11, 12 i 15 ZOO-a. Iz podataka dobivenih od Privredne banke Zagreb d.d. Zagreb je utvrđeno da je ta banka odobravalala nenamjenske potrošačke kredite u 1998.g. po stopi do 15% godišnje. Iz navedenog proizlazi da je u Ugovoru o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g. u točki 4 ugovorena kamata u visini od 63,08411% godišnje, znatno veća od one koju su primjenjivale banke u vrijeme sklapanja spornog ugovora za sličnu vrstu poslova.

Imajući u vidu kamatne stope koje su banke ugovarale u vrijeme zaključenja spornog ugovora za sličnu vrstu posla, primjenom odredbe članka 399 i članka 12 ZOO-a dopuštena kamatna stopa iznosi 15% godišnje. Iz navedenog proizlazi da je odredba članka 4 Ugovora o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g, a tako i Ugovora o kreditu broj 10/5251 od 25. ožujka 1998.g. ništava u dijelu u kojem je ugovorena kamata preko dopuštene kamatne stope od 15% godišnje. Ništava je i odredba točke 8 navedenih Ugovora o kreditu, u kojem su ugovorne strane ugovorile zateznu kamatu 100% višu od redovne kamate. Zatezna kamata na novčanu obvezu bez obzira da li je izražena u stranoj ili domaćoj valuti propisana je odredbama ZOO-a i odredbama Zakona o zateznim kamatama, pa sve suprotno nije dopušteno. Stoga je odredba točke 8 Ugovora o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g. i 10/5251 od 25. ožujka 1998.g. ništava u cijelosti. Iz navedenih razloga je odlučeno kao u točki I izreke presude.

Prema odredbi članka 105 ZOO-a ništavost nekih odredbi ugovora, ne povlači ništavost samog ugovora, ako može opstati bez ništave odredbe. Ugovor o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g. može opstati bez ništavih odredbi točke 4 i 8 Ugovora. Imajući u vidu kamatne stope od 15% godišnje i zakonsku zateznu kamatu, te utvrđenu visinu duga po financijsko-knjigovodstvenom vještaku Marijanu Jergović, po tom Ugovoru, u iznosu od 91.211,53 kn, sud smatra da je prednik tužiteljice po citiranom Ugovoru ostao dužan taj iznos tuženoj. Međutim, osnovan je prigovor tužiteljice u smislu odredbe članka 139 stavak 3 Zakona o nasljeđivanju ('Narodne novine' broj 48/2003) da ona odgovara za dug svog prednika Pave Orešković, samo do visine vrijednosti naslijeđene imovine.

Uvidom u spis ovog suda broj O-309/08 je utvrđeno da je tužiteljica proglašena jedinim zakonskim nasljednikom na ostavinskoj imovini umrlog Pave Orešković, ostavinsku imovinu čine (...) Utvrđeno je da su na ročištu od 10. rujna 1998.g. utvrđeni zakonski nasljednici, te je supruga ostavitelja Jadranka Orešković istakla da

ostavinsku imovinu predstavlja samo 1/2 pokretnina i nekretnina koje su opisane kao ostavinska imovina Pave Orešković. Navodi da se imovina formalno vodila na ostavitelju, ali ista predstavlja njihovu bračnu stečevinu, tako da 1/2 te imovine predstavlja vlasništvo Jadranke Orešković. Zakonski nasljednici Pave Orešković, kći Mirela Gusak i sin Ivan Orešković su priznali Jadranki Orešković 1/2 dijela na nekretninama i pokretninama s osnove bračne stečevine, koju je stekla s Pavom Orešković, za vrijeme trajanja braka, te su se odrekli svog nasljednog dijela koji im pripada iza umrlog oca.

(...)

U postupku je utvrđeno da je tužiteljica vratila nakon smrti Pave Orešković njegove dugove u iznosu od 222.333,54 kn. Tužiteljica je vratila kredit koji je podigao Pavo Orešković kod Banke Sonic d.o.o. Zagreb, sada Banco Populare d.d. Zagreb u iznosu od 43.743,60 kn (listovi 260-269 spisa). Vratila je dug Županjskoj banci d.d. u stečaju Županja u iznosu od 42.748,50 kn (listovi 270-272 spisa). Tužiteljica je vratila dug Privrednoj banci Zagreb d.d. Zagreb, u iznosu od 55.841,44 kn (list 610 spisa). Vratila je NK 'Podvinje' dug u iznosu od 40.000,00 kn, što je u svom iskazu potvrdio svjedok Mato Oroz, a što je utvrđeno uvidom u potvrde uložene u sudski spis (listovi 303-361 spisa). Nadalje je vratila dug Marijanu Zirdum u iznosu od 40.000,00 kn, koji je od njega posudio Pavo Orešković, što je utvrđeno iz iskaza svjedoka Marijana Zirdum i priloženih uplatnica (listovi 364-394 spisa). Iz navedenog proizlazi da je tužiteljica vratila dugove pok. Pave Orešković u iznosu koji premašuje vrijednost naslijeđene imovine, zbog čega tužiteljica ni po toj osnovi više nije dužna vraćati dugove Pave Orešković, temeljem Ugovora o kreditu.

Po ocjeni suda tužiteljica je vratila dugove ostavitelja Pave Orešković u iznosu od 222.333,54 kn, dakle više nego li je naslijedila, pa vraćeni dugovi premašuju vrijednost ostavinske imovine, iz tog razloga više nije obvezna vraćati njegove dugove, odnosno nije dužna vratiti dug po Ugovoru o kreditu broj 10/6094 od 07. srpnja 1998.g. u iznosu od 91.211,53 kn. Stoga je sud odbio tužiteljicu s tim dijelom protutužbenog zahtjeva."

3.2. Drugostupanjski je sud potvrdio prvostupanjsku presudu u točki I. kojom je utvrđen djelomično ništavim Ugovor o kreditu broj: 10/5152 od 25. ožujka 1998. i broj: 10/6094 od 7. srpnja 1998. (u točkama 4. i 8. navedenih ugovora). Međutim, taj je sud preinačio prvostupanjsku presudu u preostalim točkama izreke te je odbio prigovor prijeboja i naložio podnositeljici isplatu iznosa od 39.552,37 kuna s pripadajućom kamatom tuženiku.

U obrazloženju svoje presude drugostupanjski sud je istaknuo:

"Osnovano se ukazuje žalbom da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je usvojio prigovor prijeboja, a koji je prigovor tuženik osporio tijekom prvostupanjskog postupka.

Prednik tužiteljice Pavo Orešković kao korisnik kredita platio je tuženiku sve rate sukladno odredbama Ugovora o kreditima koje su međusobno zaključili. Odredbe tih Ugovora u pogledu kamatne stope nisu utvrđene ništavim, što znači da su Ugovori pravovaljani i proizvode pravne učinke, te obvezuju ugovorne stranke, pa je pogrešan zaključak prvostupanjskog suda da postoji dospeljo potraživanje tužiteljice prema tuženiku temeljem tih Ugovora u iznosu od 18.202,80 kn i da je prigovor prijeboja osnovan, kako se pravilno ukazuje žalbom.

Pravilnom primjenom materijalnog prava prigovor prijeboja trebalo je odbiti kao neosnovan.

Pobijanom presudom odbijen je protutužbeni zahtjev tuženika kojim je tražio da se tužiteljici naloži da mu isplati na ime duga iznos od 106.087,39 kn sa zakonskom zateznom kamatom, pozivom na čl. 139. st. 3. Zakona o nasljeđivanju ('Narodne novine' br. 48/03, 163/03 - dalje: ZN) jer vrijednost dugova koje je tužiteljica vratila nakon smrti pok. Pave Orešković premašuje vrijednost naslijeđene imovine.

U prvostupanjskom postupku je utvrđeno da vrijednost ostavinske imovine iznosi, i to nekretnina 190.627,62 kn, a pokretnina 56.382,43 kn, ukupno 247.010,05 k, te da je tužiteljica vratila dugove pok. Pave Orešković u iznosu od 222.333,54 kn.

Prvostupanjski sud utvrđuje da je tužiteljica vlasnica u 1/2 % dijela nekretnina koje je u cijelosti naslijedila iza pok. Pave Orešković, i to temeljem bračne stečevine, jer tako proizlazi iz pravomoćne presude na temelju priznanja prvostupanjskog suda od 21. veljače 2013. godine br. P-57/2013., pa obzirom da vrijednost naslijeđene imovine (1/2 dijela nekretnina i pokretnina) iznosi 158.821,81 kn, a vrijednost dugova koje je tužiteljica vratila 222.333,54 kn, pobijanom presudom odbija u cijelosti protutužbeni zahtjev, jer vraćeni dugovi premašuju vrijednost naslijeđene imovine.

U prvostupanjskom postupku je utvrđeno da je pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju prvostupanjskog suda od 11. rujna 2008. godine, br. O-309/08. tužiteljica je proglašena jedinim nasljednikom iza pok. Pave Orešković te da ostavinsku imovinu čine nekretnine i pokretnine u cijelosti.

U ovoj pravnoj stvari prvostupanjskom sudu je od strane ovoga suda u dva navrata ukazano da pravomoćno rješenje o nasljeđivanju veže stranke koje su sudjelovale u ostavinskom postupku u odnosu na opseg ostavinske imovine i njihovog udjela u ostavinskoj imovini, a to znači da se pravomoćno rješenje odnosi i na sve činjenice koje su ostavinskom sudu bile poznate, a nisu bile osporene u vrijeme donošenja rješenja o nasljeđivanju.

Tužiteljica je sudjelovala u ostavinskom postupku iza pok. Pave Orešković kao supruga i zakonska nasljednica ostavitelja, zajedno sa ostalim zakonskim nasljednicima, djecom ostavitelja i u tom ostavinskom postupku nije osporila

da nekretnine koje su utvrđene ostavinskom imovinom ne predstavljaju u cijelosti ostavinsku imovinu pok. Pave Orešković, jer njoj na tim nekretninama pripada suvlasnički dio od 1/2 temeljem bračne stečevine, pa više nema mogućnosti da na osnovi posebnog građanskopravnog odnosa ostvari svoje eventualno pravo suvlasništva s osnova bračne stečevine, niti u parnici niti u bilo kojem drugom postupku.

Stoga, bez obzira što je u prvostupanjskom postupku br. P-57/13, koji je pokrenut 4 godine nakon pravomoćno završenog ostavinskog postupka, a u kojem je utvrđeno da ostavinsku imovinu čine nekretnine u cijelosti, pravomoćnom presudom od 21. veljače 2013. godine utvrđeno da su te nekretnine bračna stečevina tužiteljice i pok. Pave Orešković (i to priznanjem takvog tužbenog zahtjeva od strane tuženika, djece tužiteljice i pok. Pave Orešković, koji u zemljišnim knjigama nisu upisani kao vlasnici nekretnina, niti su proglašeni zakonskim nasljednicima iza pok. Pave Orešković), ta okolnost ne utječe na prava tuženika u ovom postupku jer u odnosu na dugove pok. ostavitelja Pave Orešković prema tuženiku tužiteljica odgovara do visine vrijednosti naslijeđene imovine, a istu čine nekretnine i pokretne u cijelosti.

Obzirom da vrijednost ostavinske imovine iznosi 247.010,05 kn, tužiteljica kao zakonska nasljednica pok. Pave Orešković odgovara za njegove dugove do visine tog iznosa.

Suprotno žalbenim navodima, iz priloženih uplatnica u spisu proizlazi da je tužiteljica vratila dug NK Borcu iz Podvinja u iznosu od 40.000,00 kn i Marijanu Zirdumu u iznosu od 40.000,00 kn, pa su neosnovani i suprotni provedenim dokazima žalbeni navodi da tužiteljica nije dokazala da je vratila navedene dugove.

Obzirom da je provedenim dokazima utvrđeno da dug Pave Orešković prema Ugovoru o kreditu br. 10/6094 iznosi 91.211,53 kn, da je tužiteljica vratila dugove u iznosu od 222.333,54 kn, a da vrijednost naslijeđene imovine iznosi 247.010,05 kn, osnovan je protutužbeni zahtjev tuženika u odnosu na potraživanje prema Ugovoru br. 10/6094 u iznosu od 24.676,51 kn.

Među strankama je nesporno da dug prema Ugovoru br. 10/5152 iznosi 14.875,86 kn. Tužiteljica je u tom Ugovoru bila jamac - platac, pa pored korisnika kredita Pave Orešković odgovara tuženiku kao vjerovniku, sukladno čl. 1004. st. 3. Zakona o obveznim odnosima ('Narodne novine' br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99, 88/01), kao glavni dužnik za cijelu obvezu i u odnosu na dugovanje po tom Ugovoru ne može se pozivati na čl. 139. st.3. ZN-a, kako se osnovano ukazuje žalbom, pa je iznos duga od 14.875,86 kn dužna platiti tuženiku u cijelosti.

Iz navedenog proizlazi da je protutužbeni zahtjev osnovan u iznosu od 39.552,37 kn, pa je pravilnom primjenom materijalnog prava protutužbeni zahtjev trebalo usvojiti u iznosu od 39.552,37 kn, a s preostalim dijelom odbiti."

IV. PRIGOVORI PODNOSITELJICE

4. Podnositeljica u ustavnoj tužbi ponavlja navode koje je isticala ranije tijekom postupka. Navodi da su u svim ugovorima o kreditu koje je sklopio njezin prednik s tuženikom ugovorene identične odredbe o redovnoj i zateznoj kamati, pa su stoga sve ugovorene kamatne stope lihvarske i nezakonite te je stoga drugostupanjski sud pogrešno obračunao visinu duga po ostalim ugovorima o kreditu koji nisu predmet ovog postupka po lihvarskim kamatama samo zato jer za njih nije pravomoćno presuđeno da su ništetne. Smatra da je sud trebao uzeti u obzir da postoji preplaćeni dug u iznosu od 18.202,80 kuna. Također, smatra da čak i ukoliko je drugostupanjski sud bio suprotnog stava, opet je trebao ocijeniti prigovor prijeboja djelomično osnovanim jer su dva ugovora o kreditu preplaćena i to: Ugovor o kreditu broj: 10/284 od 11. travnja 1996. i Ugovor o kreditu broj: 10/2331 od 20. veljače 1997. Nadalje, smatra da drugostupanjski sud nije pravilno primijenio niti odredbu članka 248. Obiteljskog zakona ("Narodne novine" broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07. i 61/11.), koja propisuje što predstavlja bračnu stečevinu. U tom smislu ističe:

"Što se tiče duga po Ugovoru o kreditu br. 10/6094 od 07. 07. 1998., tužiteljica-protutužena je tijekom postupka dokazala kako je ona vratila sve dugove iza pok. Pave Orešković, te da vrijednost dugova koje je ona vratila iza pok. Pave Orešković višestruko premašuje vrijednost naslijeđene imovine. Dakle, tužiteljica je dokazala, i to pravomoćnom sudskom presudom da imovina koju je ona naslijedila od pok. Pave Orešković, i to NEKRETNINE upisane u z.k.ul.br 134, k.o. Dubovik u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 196, k.o. Dubovik u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 225, k.o. Dubovik u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 239, k.o. Dubovik u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 247, k.o. Dubovik u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 637, k.o. Brodski Zdenci u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 284. k.o. Podvinje u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 160. k.o. Podcrkavlje u cijelosti, upisane u z.k.ul.br. 57. k.o. Matković Mala u cijelosti predstavljaju bračnu stečevinu jer su sve gore navedene nekretnine stečene za vrijeme trajanja braka između tužiteljice i pok. Pave Orešković. O navedenoj činjenici tužiteljica-protutužena je dostavila pravomoćnu presudu Općinskog suda u Slavonskom Brodu kojom je isto pravomoćno utvrđeno kao dokaz.

Tužiteljica je na ime dugova iza pok. Pave Oreškovića vratila iznos od 222.333,54 kn kako to proizlazi i iz odluke drugostupanjskog suda. Dakle, vrijednost dugova koje je tužiteljica vratila iza pokojnog Pave Oreškovića višestruko premašuje vrijednost naslijeđene imovine u trenutku smrti pok. na dan 06.08.2007. g. Sukladno čl. 139. st. 1. i st. 3. Zakona o nasljeđivanju tužiteljica odgovara za dugove ostavitelja do iznosa vrijednosti naslijeđene imovine. Međutim, drugostupanjski sud ipak nalaže tužiteljici-protutuženoj da isplati tuženiku-protutužitelju dug po Ugovoru o kreditu 10/6094 u iznosu od 24.676.61 kn. Naime, drugostupanjski je sud zauzeo stav da visina naslijeđene imovine iznosi 247.010.05 kn. a da je tužiteljica-protutužena vratila dugove do iznosa od 222.333.54 kn radi čega je obvezna platiti razliku. Takav stav je neprihvatljiv jer je drugostupanjski sud pogrešno obračunao vrijednost ukupne naslijeđene imovine iza pok. Pave Orešković budući prilikom obračuna naslijeđenu imovinu nije umanjio za vrijednost 1/2 nekretnina koje su ušle u ostavinsku imovinu iza pok. Pave Orešković koje predstavljaju bračnu stečevinu između njega i tužiteljice-protutužene. Drugostupanjski je sud u obrazloženju naveo da je tužiteljica-protutužena naslijedila nekretnine u vrijednosti od 190.62762 kn, što je pogrešno jer je istu vrijednost nekretnina trebao umanjiti za 1/2 jer druga polovina nekretnina predstavlja bračnu stečevinu između tužiteljice-protutužene i tuženika-protutužitelja. O svemu tome je pravomoćno presuđeno u parničnom postupku br. P-57/2013 u kojemu je donesena pravomoćna presuda da bračnu stečevinu između pok. Pave Orešković i tužiteljice-protutužene čine upravo nekretnine koje su ušle u ostavinsku masu. Međutim, drugostupanjski sud ignorira pravomoćnu presudu koju je sud trebao tretirati kao utvrđenu i nespornu činjenicu u postupku, te donosi odluku kojom pobija spomenutu pravomoćnu presudu jer u obrazloženju navodi da tužiteljica-protutužena nakon donošenja rješenja o nasljeđivanju nije mogla u parničnom postupku potraživati utvrđenje bračne stečevine. Dakle, takvim odlučivanjem jednog suda koji ignorira pravomoćnu presudu drugog suda grubo su povrijeđena ustavna prava tužiteljice-protutužene te nedvojbeno poljuljana pravna sigurnost u ovom postupku, radi čega bi Ustavni sud morao zaštititi prava tužiteljice-protutužene te ukinuti presudu drugostupanjskog suda zbog grubog kršenja ustavnih prava koja su ranije opisana i citirana.

Iz svega navedenog proizlazi kako su ustavna prava tužiteljice-protutužene grubo povrijeđena jer je donošenjem drugostupanjske odluke drugostupanjski sud potpuno pogrešno primjerno materijalno pravo. Radi svega iznesenog, a obzirom na grube povrede čl. 117 st. 3 Ustava Republike Hrvatske predlaže se Ustavnom sudu Republike Hrvatske ukinuti presudu Županijskog suda u Slavonskom Brodu broj: GŽ x-8/I4-2 od 17. ožujka 2014.g."

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

5. Ustavni sud, polazeći od navoda ustavne tužbe i prigovora podnositeljice, utvrđuje da u ovom ustavnosudskom postupku treba odgovoriti na pitanje je li podnositeljici povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava, koji glasi:

"Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično ... odluči o njegovim pravima i obvezama ...

(...)"

5.1. Ustavno pravo na pravično suđenje propisano člankom 29. stavkom 1. Ustava jamči zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, upućuju na zaključak o arbitrarnosti u postupovnom i/ili materijalnopravnom smislu.

Primjenjujući navedeno pravilo na konkretan slučaj, u ovom ustavnosudskom postupku zadaća je Ustavnog suda bila utvrditi može li se način na koji je u konkretnom slučaju proveden parnični postupak, odnosno način na koji je drugostupanjski sud obrazložilo osporenu presudu, smatrati arbitrarnim, i je li takvim postupanjem povrijeđeno podnositeljici pravo na pravično suđenje (odlučivanje) zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

5.2. Ustavni sud također podsjeća da nije njegova zadaća preuzeti ulogu sudova, koji su prvi pozvani interpretirati zakone. To se osobito tiče interpretacije zakonskih pravila postupovne naravi. Zadaća Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takve interpretacije sudova suglasni s Ustavom s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

6. Člankom 109. stavkom 1. i člankom 110. ZOO-a propisano je:

"Isticanje ništavosti

Član 109.

(1) Na ništavost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svaka zainteresirana osoba.

(...)

Neograničeno isticanje ništavosti

Član 110.

Pravo na isticanje ništavosti ne gasi se."

Člankom 141. stavkom 1. i člankom 399. stavkom 2. ZOO-a propisano je:

"Član 141.

(1) Ništav je ugovor kojim netko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekoga trećeg korist koja je u očitom nesrazmjeru s onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obvezao dati ili učiniti.

(...)"

"Član 399.

(...)

(2) U pogledu najviše ugovorne kamatne stope između drugih osoba primjenjuju se odredbe posebnog zakona.

(...)"

6.1. Ustavni sud je u više svojih odluka (primjerice broj: U-III-380/2001 od 5. svibnja 2004., "Narodne novine" broj 65/04. i 75/04. - ispravak), izrazio sljedeće pravno stajalište:

"... kad nije donesen poseban zakon koji bi određivao najvišu stopu ugovornih kamata (stopu između drugih osoba iz članka 399. stavka 2. ZOO-a), u svakom pojedinom slučaju valja ocijeniti ima li stopa ugovornih kamata elemente zelenaškog ugovora, odnosno je li ugovaranje nesrazmjerno visokih kamata (lihvarske kamate) u odnosu na tržišne uvjete u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu razlog za utvrđenje ništavim dijela ugovorne kamatne stope iznad utvrđene prosječne visine ugovorne kamatne stope na konkretnom tržištu, što je u isključivoj nadležnosti sudova."

6.2. Ustavni sud primjećuje da je prvostupanjski sud na ovu okolnost proveo financijsko-knjigovodstveno vještačenje kojim je, iz podataka dobivenih od Privredne banke Zagreb d.d. Zagreb, utvrđeno da je ta banka odobravalala nenamjenske potrošačke kredite u 1998. godini po stopi od 15% godišnje, dok je u Ugovoru o kreditu broj 10/6094 od 7. srpnja 1998. ugovorena kamata od 63,08411% godišnje, što je znatno veća kamata od one koju su primjenjivale banke u vrijeme sklapanja spornog ugovora za sličnu vrstu posla. Isto je tako utvrđena ništavom i odredba ugovora kojom je ugovorena zatezna kamata 100% viša od redovne. Činjenica da su neki krediti vraćeni u cijelosti prije podizanja tužbe, s obzirom na gore navedeni članak 109. ZOO-a i na utvrđenje prvostupanjskog suda o ništavosti odredbi o kamatama kao o prethodnom pitanju u dva sporna ugovora, nikako ne utječe na utvrđenje da je u svim ugovorima koje je potpisao prednik podnositeljice bila ugovorena lihvarska kamata, što za posljedicu ima ništavost svih potpisanih ugovora, a ne samo onih u kojima je ništavost pravomoćno utvrđena. Drugostupanjski sud ovu činjenicu nije uzeo u obzir prilikom

odlučivanja o žalbama podnositeljice i tuženika. Također, nije uzeo u obzir niti činjenicu na koju je uputio i prvostupanjski sud u obrazloženju svoje presude, a i podnositeljica u žalbenom postupku, da je u ostavinskom postupku iza prednika podnositeljice utvrđeno da ostavinsku imovinu predstavlja samo 1/2 nekretnina i pokretnina ostavitelja, budući da je riječ o bračnoj stečevini podnositeljice i njezinog prednika. Činjenica da se imovina formalno vodila na ostavitelja i da je podnositeljica proglašena jedinim nasljednikom na ostavini, ne dovodi u sumnju utvrđenje da 1/2 imovine predstavlja vlasništvo podnositeljice. Županijski sud je u obrazloženju osporene presude i ovu činjenicu propustio uzeti u obzir. Iz svega navedenog razvidno je da je prvostupanjski sud uvažio podnositeljičin prigovor prijetoja, sukladno članku 336. ZOO-a, pazeći pritom po službenoj dužnosti na ništavost spornih ugovora i uzimajući u obzir da ovdje podnositeljica zapravo potražuje ono što je plaćeno na osnovi lihvarskog pravnog posla, dok je drugostupanjski sud propustio dati dostatne i relevantne razloge za svoja utvrđenja suprotna utvrđenjima prvostupanjskog suda.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da je drugostupanjski sud svojim arbitrarnim postupanjem prilikom odlučivanja u žalbenom postupku povrijedio podnositeljici ustavno jamstvo na pravično suđenje, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

7. U slučaju zadiranja u vlasništvo od strane drugih pravnih subjekata (fizičkih ili pravnih osoba) radi se, u pravilu, o imovinskim sporovima privatnog prava. Ustavni sud ispituje i takvu odluku sudbene i druge vlasti kad ocijeni da osporena odluka nije utemeljena na valjanoj pravnoj osnovi, ako nadležna tijela u provedenim postupcima nisu uspjela utvrditi i u osporenim odlukama predložiti relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, odnosno ako su te odluke na koji drugi način arbitrarne.

S obzirom na to da je u prethodnoj točki obrazloženja ove odluke Ustavni sud utvrdio postojanje takvih okolnosti, ocjena je ovog suda da je uslijed povrede ustavnog prava iz članka 29. stavka 1. došlo i do povrede članka 48. stavka 1. Ustava u njegovom postupovnom aspektu.

8. Ustavni sud je utvrdio da prigovori podnositeljice vezani uz članak 115. stavak 3. Ustava, na način kako su postavljeni u ustavnoj tužbi te u mjeri u kojoj bi u okolnostima konkretnog slučaja osporene presude mogle utjecati na ostvarivanje sadržaja te ustavne norme, ne upućuju na mogućnost povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom.

9. Utvrdivši da su podnositeljici povrijeđena navedena ustavna prava, na temelju članaka 73. i 76. Ustavnog zakona, odlučeno je kao u točki I. izreke.

PREDSJEDNICA VIJEĆA

Ingrid Antičević Marinović, v. r.

Zagreb, 25. lipnja 2020.